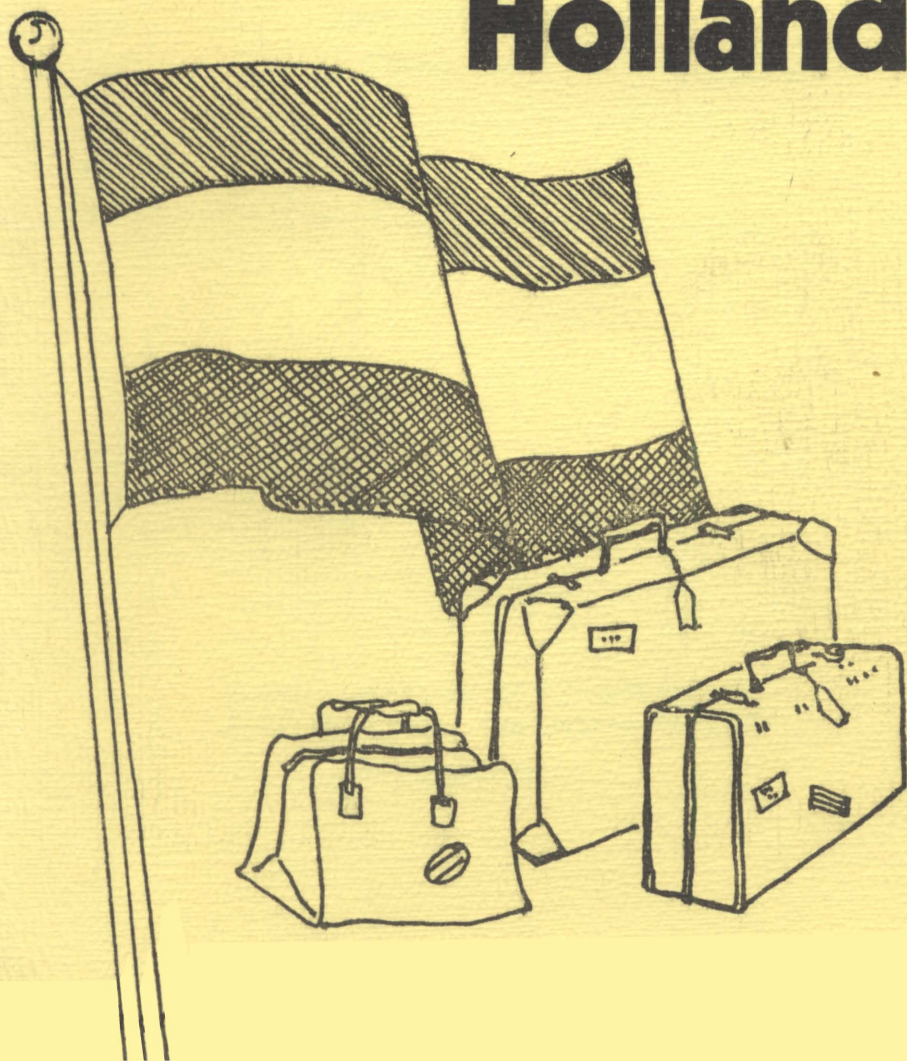

Hamlog

gailie

Holland

Hamlog gailie Holland

*Wij zijn naar Nederland geweest
(Sarnami Hindostani)*

Samengesteld door
Tineke Bosch

Summer Institute of Linguistics
(Instituut voor Taalwetenschap)
Paramaribo

Foto's: A.L.Bosch en A.C. Burgers

Nederlandse vertaling: A.L. Bosch

Eerste uitgave: 1981 (3C)

Tweede uitgave: 1984 (D)

Alle rechten voorbehouden
Summer Institute of Linguistics
(Instituut voor Taalwetenschap)
Postbus 1919, Paramaribo-Zuid
Suriname

Printed in Suriname

INHOUD

Sriematie A. bataawe hai	1
Sriemaan M. bataawe hai	9
Ekgo nau baries ke larka band par bataawe hai Holland me se	15
Sriemaan aur sriematie G. bataawe hai	16
Mevrouw A. vertelt	37
Meneer M. vertelt	42
Een negenjarig kind vertelt in Nederland op de band	46
De heer en mevrouw G. vertellen	47

Sriematie A. bataawe hai:

Ham Holland gailie rahe khaatien. Ham sotjlie djab hoewa par attjha hoi tab larkan ke hoewa ham bhie ledjaab. Hamke paatj larkan hai, paatj bietia. Hamaar aadmie thora moeilijk aadmie hai. Oe hardam daaroe pieje hai aur dher paisa na kamaawe hai. Sab ke ghar me koetjh koetjh moesiebat rahe hai. Aur koi mange hai auro attjha se rahe. Koi mange hai paisa djaada miele. Aur hia moeilijk hai kaam paawe ke. Djab koi bemaar hai tab hia bahoet Sociale Zaken me dhaure ke pare hai. Aur koetjh daaktar log hai djon na haalie se helfie kare hai oe aadmie log ke djonke kaarta hai. Khaalie djab koi paisa dewe hai tab oelag oke mooi se dekhe hai. Dekh hamaar bietia ke. Oke barka neusamandel hai bakie daaktar na mange hai oke kaagadj dewe specialist khaatien. Ie tjiedj na attjha hai. Ehie tjiedj dekhe koi koi goessaai dja hai aur bole hai kie: "Aaw, bestar hai kie hamlog hia se tjal djaai." Ekgo hamaar tjhotkoe raha. Oe kahoe kaam karat raha, tab oe hoewa par kaam tjhoet gail. Bahoet dien oe hoewa par kaam karies raha. Tab oe gail doesar djagaha kaam khodje. Tjaahe ketna oe mangat raha kaam kare, oe kaam na paais. Tab ant me oe kaam khodjies Paranam me. Oe hamse bataais

kie djab oke tien sau roepia mielat ek mahiena me tab oe kabhie na Holland djaat. Bakie ab oe Holland me hai. Hoewa par djab oe ghare aawe hai tab okar aurat abbe ek doesar djagaha me gail hai kaam kare. Oe phien se ghare aawe hai tab khaa ie koetjh kha hai tab dja hai soete. Aisne oe rodj andhiaar me dja hai aur andhiaar me aawe hai thandha ke tem me.

Djab ham Holland me pahoetjlie tab ham dekhlie kie sab tjiedj hai bahoet djaise sab koi batiat raha. Ham sotjlie kie: "Ie hamme bahoet attjha lagiaga."

Bahoet barka ghar hai hoewa par, khoeb rangal barhia rang se. Bakie djaise ham sotjat rahielie oise na raha. Koi aadmie na dekhiehe gore gore djon tjale hai, khaalie ghar aur auto dekhiehe. Djaise ekgo foto me toe khaalie dekhe hai auro djanaai satje na.

Djaise hia hamlog rahiela hamlogke ek tjhota djagaha hai, ek tjhota ghar hai. Djana hai hia sab hamaar hai. Tjaahe djaha tjaliehe hia djana hai sab koetjh hamaar hai aur sab koi hamaar bhaai bahien hai. Bakie hoewa na djane hai. Sab koi dja hai, koi koi ke na taake hai rasta par. Ek dien ham dekhlie kie hamaar tjhotkoe mangies koi se koetjh poetjhe. Tab oe aadmie bahoet

kaida se bataais kie: "Ha, hia par ie rasta."
Djab toe koi se koetjh poetjhe hai tab oelog
bahoet kaidadaar se toke rasta dekhaawe hai.
Bakie koetjh tjiedj hai djon hia se doesar ra-
kam hai. Ham ekgo pakarke tjierai ghat rahielie
djon ekgo sona ke kooi me band hai. Aur log oke
khoeb barhia khaaik dewe hai, paanie dewe hai
aur sab tjiedj. Tabbo oe bahoet khoesiaalie me
na rahe hai. Djab oelog oke tjhor dewat aur oe
per aur djangaal me oer sakat tab oe auro khoe-
sie howat. Aur aise ham Holland me rahielie.
Hoewa par phoel hai, barhia ghar hai, sab
tjiedj bahoet attjha hai. Bakie ohie ghar me
raho dher manai log rodj palwaar me taar maarke
batia lewe hai. Dher log hoewa par akele rahe
hai. Ham bhie dekhlie kie palwaar me bahoet
djhagara hoi sake hai. Ekwa koetjh kiene hai
tab okwa ke djaran howe hai. Ekwa koetjh bole
hai tab okwa goessaai dja hai. Sarnaam me hamke
ekaad bahien hai aur aise hamlogse na hai. Hia
par hamlog aapas me mielke rahielie. Bakie Hol-
land me ham dekhlie kie dher manai log ke diel
pathar hai. Ekwa ekwa khaatien djaise na hai
koetjh. Oelog sotje hai kie: "Hamke paisa hai,
hamke sab koetjh hai. Ham bahoet dhanie hai."
Taubhie oise na hai. Toe na djaan sake hai kie
toe aadj bemaar parie. Ohie bahien toke sahaita

karie.

Bakie ie sab tjiedj aadmie ke tjaahie soeroe se sotje ke. Ie rakam se ham na mangiela rahe. Na kie khaalie matlab se tjaahie rahe ke. Har ek aadmie ke sahaita kar. Toe hamme helfie kar lei, toe na sotje hai: "Hamme toke tjaahie helfie kare ke," na. Bakie djab toe helfie kare hai, attjha, aur djab toe na mange hai kare tab doesar karie.

Bakie Holland me ham dekhlie kie ie tjiedj aise na hai. Aadmie logan bahoet kama hai aur aurat logan bhie hoewa par kama hai. Aur aadmie paisa laawe aur aurat paisa laawe bakie ekwa okwa ke goessa hai, djaran kar lewe hai. Aisan kare hai oesab hoewa par. Bakie hia Sarnaam me ham dekhliela kie auro attjha hai. Hamlog apne me auro kaida se rahiela. Ham tor hia ailie baithal baatie. Toe tanie se hamaar hia aihe. Hamlog djab hia hoewa djaab abbe ghoem sakiela. Bakie Holland me aise na hai. Hoewa par manai logan sabere se sandjha tak kaam par dja hai. An-dhiaar me djab ham soetal rahat rahielie tab hamaar bahien bahanoi doeno kaam par djaat raha. Tab djaaike oelog mooi kapra pahiere hai, oelogke ghar me barhia koersie, tafra aur sab tjiedj hai. Bakie hamaar bahien hamse bhie ba-

taais kie oelogke batoral paisa na hai: "Koetjh hamlog kahie djama na karlie hai."

Sab tjiedj kardja par rahe hai. Sab kardja le lewe hai, dhiere dhiere bhare hai. Kabhie na oetrien howe hai. Hardam kardja lewe hai oelog. Ek tjiedj ke bhar deihe tab phier doesar tjiedj le lewe hai kardja par djaise t.v., video aur film oesab ghare ghoemaawe hai.

Bakie hia Sarnaam me ham djaada theater me tjalke djaaila. Ie hamme auro attjha lage hai, dher miela se. Sab ke sanghe hamlog baithiela, hasiela aur roila film ke biese me.

Sarnaam me sab koi aapan djagaha par tarkaarie boi sake hai kie phoel, djaise oe mange hai. Ketna attjha lage hai! Bakie hoewa par kaha djagaha hai kie ekgo per boi sake hai? Balkon me? Santie larkan ke gor me na lage hai. Larkan ghar me rahe hai aur oelog apne me laraai kare hai.

Ham dekhlie kie Holland me larkan besahoer hai. Ekwa ekwa se bekaida se rahe hai, djaise djaran kare hai. Ekgo sanghatia hamaar ek dien taar karies aapan bahien ke. Tab okar ek larka taar oethaais. Oe thora se soenies tab bolies: "Moet ik dat voor je weten?" Tab oe aadmie phien se koetjh poetjhies. Tab oe bolies: "Moet ik alles voor je weten?" Ketna besahoer baat ie hai! Oe

doesar manai mangat raha poetjh lewe kie ham
Holland me pahoetj gailie hai kie na. Bakie
larkan hoewa bahoet kharaab rakam batia hai.
Aur oelog djab barka hoi tab ham na bataai sa-
kiela oelog kaise rahie. Oesab aapan man ke ra-
hie. Aur oelog aapan maai baap ke baat bhie na
soene hai. Maai baap logan djab koetjh bolie
djaise: "Aaw toelog tanie," tab larkan baat na
soenie aur tjal djaai.

Maai baap logan dher dain na djaane hai larkan
kaha dja hai. Oesab khaalie bole hai: "Ham
djaaila aapan sanghatian ke paas." Oelog ghoeme
hai, marihuana pieje hai, oelog ka kare hai toe
na djaane hai. Toe boliehe: "Ie tjiedj toe na
kar." Tab oelog tjal djaai ghar me se.

Aur hoewa ke aurat logan bhie bahoet aapan man
ke hai. Djab oelogke aadmie oelogke daate hai
tab oelog oke tjhor dewe hai. Oesab sotje hai:
"Djab ham tjal djaai tabbo hamme paisa mielie."
Ohiese sab aadmie tjoep rahe ke tjaahie. Tjaahie
oe aurat djon tjiedj kare hai, oke tjaahie
tjoep rahe ke nahie to okar aurat tja dja hai.
Ie to na thiek hai.

Djab ham aapan larkan Holland me ledjaitie tab
oelogke hoewa par sanghatian howat djon aisan
kharaab rakam hai. Aur djab oesab auro barka
howat tab sotjie: "Maai to koetjh na djaane

hai. Ham khaalie aapan man ke karab."
Dher Sarnaam ke manai log sotje hai kie: "Holland me dher paisa hai, aaw tjalie. Larkan hoewa par attjha se parhiega." Holland me satje dher attjha skoel hai sab rakam larkan khaatien. Bakie na sab larkan hoewa par thiek se parhe hai. Hamaar mausie ke saat bietia hai aur oelog Holland me rahe hai. Bakie ekko na khoeb attjha se parhe hai. Tabbo hamaar mausie bole hai kie: "Tjaahe oelog na parhal hai, ie na kharaab hai. Oelogke kaam mielie. Aur Holland me kaam na karie tabbo paisa paai." Holland me nietje kaam paawe moeilijk na hai.

Ham ie sab tjiedj Holland me dekhlie aur soenlie hai aur ham lautke ailie hai. Ham sotjlie kie Sarnaam hamme auro attjha lage hai. Tjaahe hia par doei tien tjiedj kara hai, bakie doesar tjiedj auro attjha hai. Hia ham sab tjiedj khaai sakiela djon hamme attjha lage hai. Tarkaarie ham sasta me kien leila. Djon tarkaarie hoewa par tjaar paatj roepia me bieka hai hia par ek arthanie hai.

Hoewa par manai logan dien bhar kaam kare hai. Bakie hia par sab koi saukere kaam par dja hai tab sandjha me ghare hai. Bakie Holland me oesab kaam par dja hai djab abbe andhiaar hai. Aur djab ghare dja hai tab phien se andhiaar

hoi gail hai. Oesab hoewa par auro djaada paisa paawe hai bakie oelogke tem na hai ie paisa se sher attjha tjiedj kare.

Djaada se djaada aadmie Holland me dja hai donke hia kaam na hai, djagaha na hai, ghar na hai. Oelog aawe bhie na mange hai kaahese oelog hoewa kaam kare hai aur larkan skoel me parhe hai. Aur barka larkan bhie kaam kare hai. Koi hai aawe mange hai bakie dera hai kie hia kaam na mielie kie ghar na mielie. Koi koi hai kie aapan ghar dwaar betjke tjal gail hai. Oelogke lieje bahoet moeskiel lautke aawe. Aur dher log hai djon aawe mange hai bakie saram kare hai. Larkan hardam mange hai Holland djaai. Sab koi djab koetjh kare hai tab larkan bhie mange hai kare. Oesab na djaane hai kie attjha hai ja kharaab hai.

Djabse ham Holland me se lautke ailie tabse hamaar larkan na bole hai Holland djaai ke. Larkan bahoet mangat raha Holland djaai. Aur oesab mangat raha ek bakra se biaah kare. Bakie oelog ab Holland na djaai. Ham oesabse bollie: "Djab toelog hia par ekgo kaam kariehe tab ie auro barhia hai tjaahe thora kamaihe. Toelog attjha se kapra pahieniehe, tjaliehe hia se hoewa sab koi ke dekhe. Oe auro attjha hai." Aur hamaar larkan hamaar baat bieswaas karies hai.

Sriemaan M. bataawe hai:

Ham gailie Holland. Ham soenlie rahielie kie Holland me aadmie log ke bahoet soekh howe hai. Paisa miele hai, sab rakam ke madat miele hai. Ham bahoet dien se Holland djaai mangat rahielie. Hamaar maai bhie hoewa par rahat raha. Oe hamse bolies raha kie: "Aaw hia par." Tab ek dien taar karke aapan maai se ham bollie kie: "Ma, hamaar lage paisa na hai. Hamaar bhaai to bhie hoewa par doeigo hai. Bakie hamaar lage paisa na hai Holland aawe ke. Tabbo ham mangiela Holland aawe. Toelog to khoeb paisa paawe hai. Ham sotjiela aapan diel me kie toelog khoeb maudj kare hai."

Tab hamaar khaatien mehennat karke oesab boek karies passage. Antjakke me hamaar passage boek karies. Tab tiekate aail. Hamme verras karies sabhan. Tab ham gailie.

Djab ham Holland me pahoetjlie tab hamme ek rodj, doi rodj sab tjiedj bahoet mooi lagal. Doesra rodj hamme djaai ke paral kaam par. Kaam hamme toerant miel gail raha hoewa par, Menken Landbouw se. Vlieg machien me se djab ham oetarlie tab hamaar bhaai log hamme leike aapan ghare, Pretoria ke straat Den Haag me. Abbe ghare na pahoetjal tab hamaar kaam rasta me regel karwaaike tab hamme le legail aapan ghare. Tab

doesar dien hamlog gailie ekgo kantoro me aur djon hoewa kaam waala aadmie raha, djon kaam dewat raha, oe hamme leis kaam par.

Tab roepia ham khoeb kamaat rahielie, paisa bahoet kamaalie ham. Ek hapta me ham paatj dien kaam karat rahielie djaise sab doesar log Holland me. Fl.67,50 ek rodj me ham kamaat rahielie. Bakie oe paisa na atat raha. Overuren leike hamme ek rodj me lagbhag sau roepia hoi djaat raha.

Arhaai mahienna ham aisne kaam karat rahielie. Ham doedh ke fabriek me kaam karat rahielie. Djab hoewa ke machien ke band paas howe djon par doedh karton raha tab ham doedh khaalie oethaai oethaai barka karton me rakhat rahielie. Saat ghanta khara rahe ke tjaahie. Bietj me schaften djab aawe tab hamme aadha ghanta schaften miele. Aadha ghanta ke sabere, phier aadha ghanta ke sandjha. Tab sandjha ke djab overtaim rahe tab overtaim kaam karie. Tab hoewa djab bus hamaar tjhoet djaai Wassenaar se, bus 92, djab doesra bus se wakti kare ke pare tab hamme bahoet der lage. Thandha aur hawa se hamme koede ke pare. Hamaar maai bataais raha kie: "Djab thandha lagie tab ek djagaha na thara rahiehe." Bole: "Antjakke me weer badal dja hai Holland me." Tab ham koedie khaalie aapan deihe

ke beweging karie kie hamme dehie me kramp na hoi paawe.

Aur hamaar moerie me tjot raha. Hamme hersenschudding Sarnaam me bhail raha 1969 me. Tab ham dekhlie kie hamaar tjot khaatier Holland barhia hai. Hamaar moerie hoewa na pieraat raha.

Bakie hoewa ke djon tjaal hai sab ke aur djon rakam se Hiendoestaanie log tjale hai, oe na attjha hai. Hiendoestaanie ke tjaal tjalan hoewa par na barhia hai. Koi koi ke na iedjat kare hai. Hoewa bhaai bhaai ke na tjienhe hai. Palwaar, hamaar maamoe djon hai, bahanoi hai, koi koi ke hoewa na tjienhat raha. Sab tjiedj apne se kare ke tjaahat raha.

Tram se ham djaai kaam par. Sabere paatj badje ham djaagie. Tab ham pakaai tjaah apne se. Aur bret banaai. Tab haalie se ham khaai aur khaana leike djaai kaam par. Tab tram ham lei, lijn 12, tab ham oetrie Centraal station. Tab ham hoewa se pakarie bus 92. Tab ham pahoetjie kaam par Wassenaar das mieliet bakie saat badje.

Holland hamaar khaatier tanko na parsand raha. Bahoet thandha. Hamaar naak me se khoen niekare, moeh me se, kaan me se khoen niekare. Ham gailie daaktar lage. Daaktar bolies: "Longontsteking." Longotsteking se hamme khaalie tjaat

howe. Khokhe aur tjhaat. Ham bahoet doekh kat-
lie hoewa par. Djetna dien ham rahielie soekh
na raha. Paisa kamaat rahielie ham bakie
soekh na raha.

Djon soekh hia Sarnaam me mielal hai, aisan
soekh kahoe na mielal hai. Doenia bhar me sab
se barhia des Sarnaam hai. Hia iedjat hai. Koi
tjale ghare dja hai tab ek gielaas paanie
poetjhiega, ek paletie khaana poetjh le kie:
"Khaana khaihe?" Sab tjiedj ke soekh hai hia
par. Djab tarkaarie mang lagaawe tab tarkaarie
laga de, djon tjiedj mang. Tjhota ke praasie
ekgo hai hamaar. Martja laga de hia hoewa, agal
bagal tomati laga de. Sab tjiedj Sarnaam me hia
howe hai. Aur hoewa thandha me koetjh na kar
sake hai. Sarnaam hamaar pjaara des hai. Aur
kaun tjiedj ham bataai?

Ek tjiedj khaatier ham Holland se Sarnaam laut
ailie hai. Ham djab Holland se passage boek
karlie ham extra vlucht khaatier fl. 1980.-
bharlie. Aur tien, tjaar dien ke baad ham Sar-
naam me lautke ailie, haalie se. Ham hoewa ab
na rai sakat rahielie. Ham na mangat rahielie
Holland dekhe ab. Ham bollie: "Na, ham djaaila
aapan des, nahie ham mar djaabe." Ghar me saas
phoelie khaalie. Djab ham ghar me se bahare
niekarie tab ham tanie se saas lei. Bakie djab

thandha rahe bahare tab ohoe moesiebat rahe.
Bahoet kapra pahiene ke paral; mota kapra,
tjaar, paatj kapra. Tabbo hamme thandha lage.
Paanie me bhietjke kaam par djaai ke pare. Ba-
hoet bahoet natiedja bhail hamke. Aur taubhie
Hiendoestanie bhaai abhie lek sab ghabraaike
Holland khaalie sotje hai.

Abbe aadj ham paas bhailie visum kantoor, Ne-
derlandse ambassade djon hai. Etna alaam hoewa
par, etna alaam! Khaalie Hiendoestanie log
hoewa par raha. Sab bahoet mange hai Holland
djaai. Kaun tjiedj miele? Ham auto khara karke
tjiellailie kaske daatlie oesabke. Ham bollie:
"Toelog ka kare dja hai Holland me? Na dja toe-
log Holland!" Tab aadmie sab hamke taake lagal.
Bole: "Ie aadmie ka bole hai?"

Sarnaam hamaar pjaara des hai. Khaalie ek
tjiedj kare ke tjaahiega: Kaam kare ke tjaahie.
Doenia me tjaahe djaha rahiehe, toke kaam kare
ke tjaahie. Aapan des khaatier kaam kar. Tjaahie
djaha toe djaihe toke kaam kare ke tjaahie, tab
toe khaihe. Na kaam kariehe, toe na khaihe.
Djab ham Sarnaam me lautke ailie tab ham toer-
ant kaam pailie hia par. Bakie hamaar moerie
tjot hai, ohiese ham ghaam me na kaam kar paai-
la. Hamaar boedhie boks bhail raha djab ham
lijn 9 tjalaat rahielie. Ham dher dien aspataal

me rahielie. Aur aath larkan hai hamme. Hamme larkan ke pietjhe kaam kare ke pare hai. Tjaahe aadha djoen ke kaam, tabbo hamke kaam kare ke tjaahie. Ja dien bhar ke kaam, taubhie kare ke tjaahie. Ham kara kaam na kar paaila nahie to hamaar moerie ghoeme lage hai. Moerie hamme bahoet tjot hai. Sarkaar se madat mangiela, bhie na dewe hai.

Ham ailie larkan se ie sab baat djab batailie kie Holland aisan des hai, thandha pare hai, aur aisan moesiebat bietal hai papa ke oepar, sab tjiedj, tab hamaar larkan bahoet khoesie bhail kie ham lautke ailie hai. Bole: "Hamlogke vrijheid hai hia par. Hamlogke azaadie hoi gail hia par." Holland me ham taar se aapan aurat se bollie rahielie kie: "Ekko tjiedj auro na betj. Ham dekhlie kie Holland me tanko na thiek hai." Hamaar aurat ek doei tjiedj betj tjoekal raha. Tab ham bollie: "Toerant paisa lautaar le." Ham bollie: "Ekko tjiedj na betjiehe ab. Ham aaila phier Sarnaam."

Larkan aurat sab bahoet khoesie bhail ham Sarnaam me lautke ailie tab. Bolies: "Hamlogke vrijheid hai hia Sarnaam me." Oesab ab na mange hai Holland djaai djahal me.

Ekgo nau baries ke larka band par bataawe
hai Holland me se:

Salaal koem, maama, salaal koem maamie. Tor kaam kaise hai, maamoe? Attjha kaam hai? Toke tjaahie kaam par djaai ke kie na?

Ham agast atthara tariiek phiense skoel djaab, aawe waala somaar ke. Tab hamlog khelab skoel me. Tab hamlog phiense lautke aabe ghare. Ham over hoi gailie tiesra klas me. Sjarien doesra klas me hai aur ham tiesra klas me hai.

Toelog kaise hai aur larkan kaise hai? Dag Nau-sad aur Saidad aur Haaroen. Toelog bhie skoel dja hai? Aur over hoi gaile? Toelog hamre khaat bhie ekgo cassette band banaihe, tab toelog hamse sab tjiedj bataai sakiehe, attjha?

Toelog barka aur mota hoi gaile hai? Kaise sab tjiedj hai Sarnaam me?

Ek baries bhail kie hamlog hia par ailie. Aur djab thandha ke tem aaiga tab hamlog sneeuw se khelab aapan sanghatian ke sanghe.

Kaise baby hai, Saida? Barka hoi gail hai? Hase hai? Hamlog bahoet mangiela oke dekhe. Toelog Saida ke maai baap ke salaam walaikoem de deihe hamlogke khaatien, attjha?

Dag maamie, dag maamoe, sala laikoem.

Sriemaan aur sriematie G. bataawe hai:

Aise soeroe bhail kie lagbhag djanoevar se hamlog djaanat rahielie kie hamlog mangiela Holland djaai. Hamlogke biaah bhail agast me. Soeroe bhail djanoevar me kie biaah karke hamlog toerant Holland djaai studeer kare khaatien. Hamlog gailie Utrecht. Hamlog bhie Den Haag djaai sakat rahielie. Bakie Utrecth hamlogke auro attjha lagat raha kaahese hamaar aurat ke bhaai hoewa par rahe hai. Ohiese hamlog pahielia baries oelogke hia rahat rahielie.

Hamlog kabhie na Holland gailie rahielie. Djaai se pahiele hamlog ka sotjat rahielie Holland ke biese me? Khaalie sneeuw. Aur khaalie ek probleem dekhaat raha: khaaik. Bakie aage hamlog na sotjat rahielie. Dekhal djaai kaise hoi. Sab se barka tjiedj hamlogke parhaai raha: parhke aur phier laut aawe. Doesar tjiedj hamlogke khiaal me na raha otna. Parhe khaat hamlog gailie rahielie.

Ek tjiedj raha djon Holland me ekdam se doesar rakam raha. Hoewa par dher kapra pahiene ke parat raha. Sarnaam me khaalie japon pahienke ghoeme. Hoewa tjaahie japon pahiene ke, kosoe pahiene ke, moeta djoeta pahiene ke aur winterjas bhie. Oe to doesar rakam hai. Ie sab tjiedj

hamme na attjha lagat raha. Tjaahe garam ke samai raha tabbo thandha raha. Tjaahe ghaam raha tabbo tjaahat raha zomerjas pahiene ke aur sjaal. Tjaahe zomer raha tabbo tjaahat raha dher kapra pahiene ke. Oe to nai boi lagat raha.

Soeroe me hoewa ke ghar hamlogke khaatien tanie doesar rakam dekhaat raha. Sahar ke ghar ekdam se doesar rakam hai hoewa par. Hia me hamlog gwentie hai kie ghar se kamaarie kholke bahare niekar djaai sake aur hoewa par khaalie khierkie se taak sake nietje. Hoewa bhie dher flatgebouw hai djon Sarnaam me na hai. Flatgebouw ek barka ghar hai djonme dher tjhota ghar hai. Oman dher djana rahe hai. Hoi sake hai kie ek flatgebouw me ek sau patjaas palwaar rahe hai, bhail sait tjhau sau aadmie.

Aur dher hoewa ke manai logan oedjar dekhaat raha. Hamlog dekhlie kie Holland me buschauffeur log jas pahiene hai. Tab hamlog sotjlie kie: "Ka hai? Ka howe hai?" Bakie hoewa sab koi aise pahiene hai. Hia khaalie djon barka aadmie hai aur barka kaam kare hai oise pahiene hai, kie to djon Holland se aawe hai. Bakie hoewa ke kostuum Holland me sab koi pahiene hai kaahese oesabke tjaahie garam lage ke kapra, tab ohie ke maare. Bakie hia to oe kapra pahiene ke ba-

hoet garam lage hai.

Soeroe me Hollands ke bhaasja tanie se moeilijk raha. Hamlog na etna samadjh pailie. Bakie ie haalie gwentie hoi gail. Djaise oesab bole hai hoewa par hamlog aksent se batiaaila. Tab ohoesab aksent se batia hai! Djab oesab haalie se batiaat raha tab hamlog na samadjh pailie. Ohie ke maare hamlog na haalie se doesar se batiaat rahielie. Bakie hamlog haalie se gwentie hoi gailie. Hamlógke tjaahat raha pahielat thiek se soene ke kie oesab ka bolat raha, tab hamlog phien bolat rahielie. Ie tjiedj se hamlogke tjaal tjalan tanie se doesar rakam hoi gail. Hamlogke tjaahat raha Sarnaam se doesar rakam manai logan se rahe ke. Sarnaam me hamlog Hollands ke bhaasja doesar rakam se batiaaila. Ohie khaatien hamlogan oelogke na samadjh sakielat aur oelog hamloganke na samadjh sake hai. Aur djab toe oesabse batia hai tab oesab toke taake hai aur bhie na sab baat samdjhe hai. Tab djab toe samadjh gaile kaun tjiedj oesabhan bole hai tab toe bhie doesar rakam bataihe. Djab hamlog mangielat coca cola pieje tab hamlog bolielat 'soft'. Aur oesab bole hai 'fris'. Djab oesab tose poetjhe hai: "Wil je wat fris hebben?", tab pahiele toe na samdjhe hai oelog ka mange hai djaane. Sarnaam me djab hamlog bolie-

la 'sherry' tab hamlog lalkwa soft ke biese me batiaaila. Bakie Holland me djab oesab poetjhe hai: "Wil je wat sherry drinken?", tab oesab ek doesar tjiedj ke biese me batia hai djon ek rakam wijn hai. Aur hamlog boliela 'stroop', bakie oesab bole hai 'limonade'. Hoewa ke stroop hai koetjh djaise appelstroop kie rietsuikerstroop pannekoek aur bret khaatien. Aur oise dher doesar baat hai djon hamlog na toerant samadjhlie hoewa par.

Holland me sab tjiedj ghar me howe hai bakie Sarnaam me hamlog auro tjiedj bahare kariela. Hia to garam hai, tab sab koi bahare dja hai. Bakie hoewa thandha lage hai, ohiese sab koi hardam bhietar dja hai. Aur raat ke oesab parda band karke ghar me baithe hai. Bakie Sarnaam me hamlog sab tjiedj kholiela, kaahese garam lage hai.

Hoewa bhie howe hai kie toe agal bagal ke aadmie log ke hapta bhar na dekhe hai. Aur djab oesab toke dekhe hai tab khaalie 'dag' bole hai, tab don hai. Bakie hia, djaha tem miele hai tab toe batiaai sake hai. Tjaahe hoewa bagal me rahe hai tabbo hoi sake hai kie toe doei doei baries agale bagale rahe hai biena batiaai. Toe dekhe hai aur toe dekhe hai bakie kabhie na

namaste kare hai. Toe flatgebouw ke hal me aawe hai, lift me aawe hai aur sab koi dekhe hai djaise tose koetjh kaam na hai.

Bakie Sarnaam me ham koi ke ghare aai sakiela tjaathe ham ose na bollie hai kie ham aabe. Ham aai sakiela aur djab oe ghare hai tab oe hamse mooi se batia hai. Aur hoewa toe na djaai sake hai koi ke dekhe biena pahiele ose bole kie: "Ham aabe." Aur djab tjaathe hia ke aadmie hai, djab toe mange hai oesabke ghare djaai tab toke tjaahie oesabse bole ke. Djab toe na boliehe tab oesab ghare na rahiega kie tjaathe rahiega tab oesab bol dei tose kie: "Dekh, toe na aage se bolle rahiele kie toe aite. Ab hamlogke tem na hai."

Aur djon aadmie hia se dja hai, oesab sotje hai djaise hia sab koi rahe hai toe djaai sake hai oesabke ghare, tjaathe baara badje, tjaathe ek badje, tab toe khaai sake hai aur toe rahie sake hai. Tab djab oesab aawe hai hoewa par tab oesab dja hai adamian ke khodje tjaathe ek rasta ke aadmie hai kie ek santar ke aadmie. Tab toe dekhe hai kie oesab mooi se na batia hai, tab toe bole hai: "Dekh, Holland me aaike dekh ka hoi gail?" Bakie oesab djab ek baries se rahie gail tab ohoesab aisne kare hai.

Djaise sab koi dien bhar kaam kare hai tab raat

ke aapan kaam karte na tem hai hia hoewa ghoeme ke. Tab djaise oesab khaalie paatj rodj kaam par dja hai tab sanietjar etwaar ke oesab dja hai aapan palwaar ke dekhe. Aur djab oe palwaar aisan sahar me rahe hai tab hoi sake hai kie raat ke oelog koi ke ghare tjal dja hai, bakie ek doer djagaha koi na sjaai sake hai hapta me. Hamlogke khaaik ke probleem na raha Holland me. Djaha hamlog gailie rahielie aur rahat rahielie, hoewa par oesab ekaad mahiena aage se pahoetjal raha. Ohiese oelog toerant khaaik hamlogke khaa-tien banaawat raha. Ie rakam hamlog haalie se siekhalie kaise Holland ke khaaik pakkaawe ke. Hamlog Holland ke manai log se doesar rakam khailie. Doei tien hoewa ke tjiedj hamlog na khaaila, tab hamlog na kienlie. Bakie djon tjiedj hamlog khaaila hamlog kienke djaise Sar-naam me banaawat rahielie. Oisne probleem na raha. Wortelen djon hoewa bhail raha hamlog djaise kohora banaawat rahielie. Aur andijvie bhie hamlog djaise bita wiri ja amsoi banaawat rahielie. Hamlog bhaadjie tjhaukke banaaila. Tab tjaathe hamlog bhie djaise koro kienat rahielie kie andijvie kie postelein kie spinazie, tab ohie bhaadjie hamlog tjhaukke banaawat rahielie. Ie rakam hamlog khoeb attjha se khaat rahielie.

Bakie koetjh Sarnaam ke manai log hai, djab oesab hoewa dja hai tab djon tarkaarie hia kha hai oesab mange hai hoewa bhie khaai. Oesab na sotje hai kie hia ke tarkaarie hoewa ketna manganga hai. Ekaad baries bhail kie Holland me tarkaarie raha ek roepia ek ons. Tab djab paatj djane ke hai tab toke tjaahie doi kilo tarkaarie kiene ke. Aur djab khaalie tarkaarie me ot-na paisa lagie, tabbo oesab Sarnaam ke tarkaarie kienies. Tab oesab khaalie tanie se tarkaarie kha hai aur ie na thiek hai. Aur djab hoewa toe andijvie kieniehe garam ke tem me tab ek kilo khaalie ek arthanie me bieka hai. Tab ek kilo me tjaar djane mooi se khaai sake hai. Hamlog khaalie khailie djon tjiedj sasta raha. Ohiese hamlog tomati kienke khaat rahielie djab tomati sasta raha garam ke tem me. Djab doi roepia, tien roepia ek kilo me biekaat raha tab hamlog kienat rahielie. Aur djab diesambar me tomati paatj roepia raha ek paun tab hamlog eke na kienat rahielie. Oise bhie masaala hamlogke mielat raha. Aur paprika, djab garam ke tem raha tab toke tien roepia ek kilo miele hai. Tab hamlog kienlie ek kilo. Tab rodj hamlog khailie. Bakie thandha ke tem ek roepia ek paprika raha. Tab hamlog eke kabhie na kienat rahielie. Oisne hamlog khaat rahielie. Aur hamlogke khaaik

ke probleem na raha. Ekaad hoewa ke tarkaarie hamlog na djaanat rahielie. Tab ek dain kienke hamlog khailie. Aur djab hamlogke attjha lagat raha tab hamlog aisan tjiedj phien se kienlie. Oise hamlof witlof khaat rahielie aur koolraap. Oise hamlog gwentu hoi gailie.

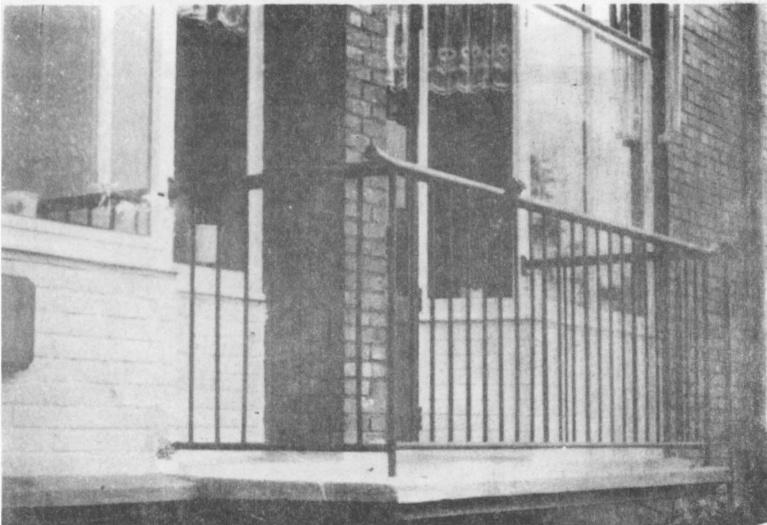
Hamlog dekhlie kie Holland me auro variatie dekhla hai tarkaarie me. Aur djab hoewa par toe sab tarkaarie kha hai tab toe rodj ek doesar tjiedj khaai sakiehe. Ekaad doekaan raha djaha Sarnaam ke tarkaarie biekaat raha aur hamlog djaaikie kien sakat rahielie. Har hapta aawat raha bakie hia se djaaikie hoewa to otna mooii na hai. Tanie djhoeraan, tanie bruin. Tabbo dher aadmie kie tarkaarie kienat raha. Ie samai me aur dher Sarnaam ke tarkaarie Holland me bieka hai. Tarkaarie ke daam na kamtie bhail. Tabbo ek atia 80 cent hai kie 60 cent ek ons. Tjaahe auro dher dja hai, dher djane gail. Tab sab koi kiene hai paatj, tjhau roepia koesbantie. Tab djab toe tjhau roepia khaat khaalie bhaadjie kienle hai, tab auro doesar tjiedj djab toe na kienlie, tab ketna paisa na lagie khaalie khaaik me?

Djon tjiedj hamlogke attjha lagat raha aur hamlog kie sait na kien sakiela patat hai. Bakie Sarnaam me hamlog aisan rakam doesar tjiedj

kien sakiela. Aur hia aur mooi lage hai. Hamlog pitjel kien sakiela, sab rakam khaaik bhie kien sakiela, bakie hoewa is na otna gemakkelijk raha. Djaise hoewa hamlog patat khaat rahielie oisne hamlog hia pitjel aur telo khaaila. Hamlog ke khaaik ke probleem na raha Holland me. Bakie koetjh Sarnaam ke aadmie log, djab oesab na liekhal parhal hai, tab oesab na mange hai khaai djon tjiedj oelog na djaane hai. Aur oesabke bahoet khaaik ke probleem hai. Aur toe djaane hai kie ie aadmie log hai djon Sarnaam me bhie na mooi se bhaadjie kha hai. Khaalie djab hoewa rahe hai tab gos bhaat kha hai, tab bole hai thiek se khaais. Bakie oesab bhoela hai kie tjaahie bhaadjie tarkaarie khaai ke. Ek tjiedj raha djon hamlogke bahoet attjha lagat raha aur ie hai doekaan me ghoemke tjiedj dekhe. Aur djab toke paisa hai tab toe sab rakam tjiedj kien sake hai. Sarnaam me otna dher barka doekaan na hai. Hoewa djab toe djaihe, djon doekaan djaihe ton doekaan doesar doesar tjiedj betje hai. Satje ke! Aur koranti bhail hai, tijdschriften bhail hai, boek bhail hai. Parhe khaatien Holland hia se auro mooi hai. Televisie par hoewa bhie bahoet attjha programma hai. Dekh, hia khaalie film hai, Amerika ke film toe dekh sake hai. Aur hoewa film bhie

1. Sarnaam me sab koi aapan djagaha par tarkaarie boi sake hai kie phoel.

1^a. Bakie hoewa par kaha djagaha hai kie ekgo per boi sake hai? Balkon me?

2. Santie larkan ke gor me na lage hai hoewa par.

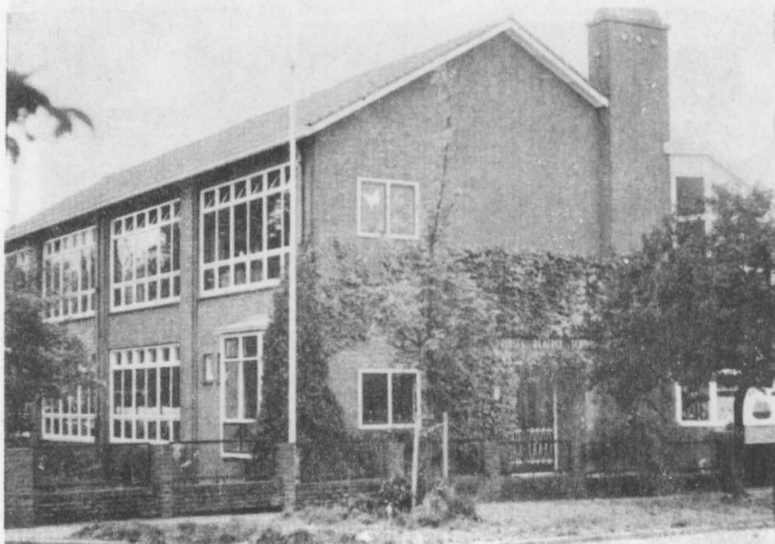
2^a. Larkan ghar me rahe hai aur oelog apneme laraai kare hai.

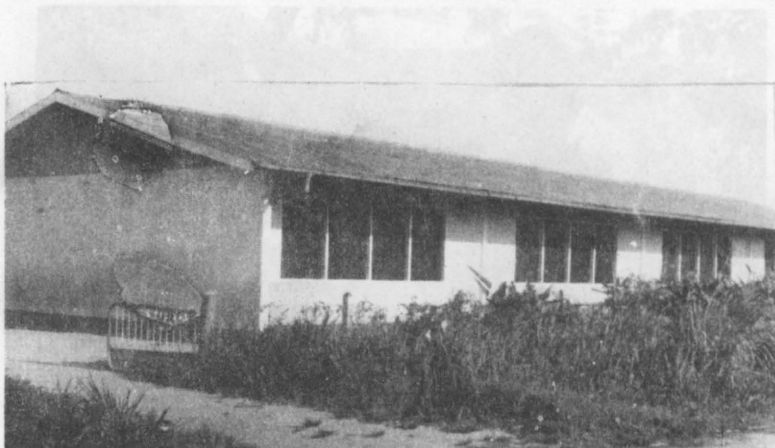
3. Ham dekhlie kie Holland me larkan besahoer hai.

3^a. Djab ham aapan larkan ke Holland me ledjaitie...

4. Holland me satje dher attjha skoel hai.

4^a. Ekgo Sarnaam ke skoel.

5. Hia par sab koi saukere kaam par dja hai tab sandjha me ghare hai.

5^a. Baki Holland me oesab winter me kaam par dja hai djab abbe andhiaar hai. Aur djab ghare dja hai tab phiense andhiaar hoi gail hai.

6. Hoewa dher kapra pahiene ke parat raha.

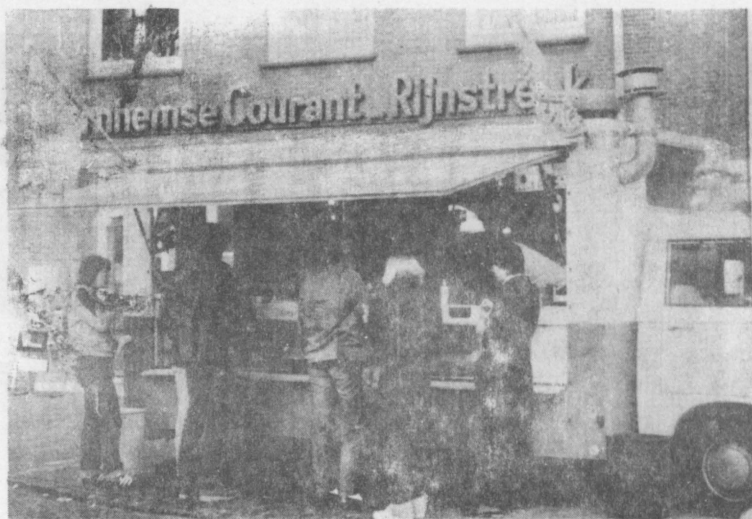
6^a. Sarnaam me khaalie doei tien kapra pahienke ghoeme.

7. Ham dekhlie kie Holland me buschauffeur log jas pahiene hai.

7^a. Bakie hia to oe kapra pahiene ke bahoet garam lage hai.

8. Djon tjiedj hamlogke attjha lagat raha aur hamlog ie sait na kien sakiela patat hai.

8^a. Bakie Sarnaam me hamlog aisan rakam doesar tjiedj kien sakiela.

dekhaat raha, bakie sab doesar rakam attjha programma bhie, djaise aktualiteiten rubriek, djaise koetjh howe hai, oesab aisan programma dher dewe hai. Hoewa par oesab televisie me dher paisa lagaawe hai. Hoewa toe t.v. programma se bahoet tjiedj siekh sake hai. Djon tjiedj toe t.v. par dekhe hai, okre baare me toe djaaike boek me parh sake hai. Bakie hia ke t.v. par na otna. Aur djab hia ek dien me tjaar koranti kieniehe tab ek roepia dher dekha hai aur hoewa na. Aur hoewa ke koranti bhie aur mota hai.

Hamlog Holland gailie rahielie parhe khaat. Bakie hoewa par oe tem par studenten-stop raha, ohiese hamlogke khaatien moeilijk raha soeroe kare. Sab kursus aur opleiding band hoi gail raha aur hamlog aapan naam pahiele na liekhwaai sakat rahielie. Tab hamaar se djon kontakt hia raha, iesab log djaan gail kaise sab regel raha, kie hamlogke khaalie agore ke paral raha thora se kie to inloot howe ke tjaahat raha.

Tab djab les soeroe bhail tab pahiel a baries moeilijk raha. Sarnaam me hamlog studeer karlie rahielie, aur hamlog gwentie rahielie dher tjiedj moerie me dhare biena sab tjiedj thiek se samdjhe. Bakie hoewa par hamlogke tjaahat raha sab tjiedj satje ke samdjhe ke aur na

khaalie moerie me dhare ke. Hoewa par hamlogke bhie doesar bhaasja me studeer kare paral djaise Duits aur Engels. Pahiele ie bhie bahoet moeilijk raha.

Sarnaam ke onderwijssysteme aise hai kie djab juffrouw koetjh dewe hai parhe ke tab oe mange hai kie larkan ie tjiedj moerie me dhare hai. Bakie na sab juffrouw log poetjhe hai kie larkan samdjhe hai kie na. Hoi sake hai kie koetjh juffrouw log ja meester log na otna parhal hai kie oelog sab tjiedj klas me samdjhaai sake hai djon koranti me liekhal hai. Bakie Holland me log siekhe hai apneke koetjh samdjhe ke. Hoewa oesab siekhaawe hai toke thiek se batiaai ke djaune djon tjiedj toe mange hai bole toe mooi se bol sake hai. Sarnaam me aise na hai. Hia dher larkan ke tjaahie sab tjiedj siekhe ke ek-go bhaasja me djon oelog na thiek se djaane hai. Ohiese oesab aapan les moerie me dhare hai biena samdjhe ke. Ie rakam oesab gwentie hoi dja hai koetjh parhe biena dhiaan dewe.

Hamlog tjhau baries Holland me rahielie, tab hamlogke studie don hoi gail. Hamaar aurat pahila baries na studeer kar paais raha. Tjhau baries ke baad djab oke M.O. A Nederlands diploma miel gail raha aur oe parhat raha M.O. B khaatien tab hamlog sotjlie kie oe Sarnaam me

bhie studeer kar sake hai. Ohiese hamlog haalie se Sarnaam me lautke ailie djab ham don hoi gailie parhe ke. Djaise ham studeer kare tjoeklie djoen me, hamlog sietambar me hia ailie. Hamlog Holland gailie rahielie na raha khaatien bakie khaalie studeer kare khaatien. Ohiese hamlog lautke ailie hai. Sarnaam to hamlogke des hai djaha hamlog paida bhailie. Hamlog ie des ke tjaahiela. Sarnaam ke aazaadie bhail hai. Sab koi Holland bhaagat raha bakie hamlog lautke ailie. Hia rahe ke auro mooi hai tjaahe hamlogke hoewa par auro paisa mielat Aur hia, djab to hia par mooi se kaam kare hai tab hia rahe ke auro mooi hai ohie ke maare. Hia auro djagaha hai rahe ke. Aur garam hai hia. Djab hamlog tjal gailie rahielie tab hamlog soenlie hai kleuren t.v., ghar se niekre bahar tab mange hai bakker aur P.T.T., sab tjiedj ghar ke lage, ekdamse djaise Holland me raha. Aur otna paisa oesab mange hai. Bakie ie na hoi sake hai. Hamlogke djaan me na dher Sarnaam ke log lautke aaiga. Dher djaane sotje hai kie djab oelogke paisa hai tab sab tjiedj attjha hai. Dekh, hamlogke ekgo vereniging raha. Oe vereniging ke naam hai 'Djos'. 'Djos' ke maane kie 'hiemmat haare'. Hoewa dher Hiendoestaanie nau-djawaan log bhet karat raha djon mangat raha

Sarnaam me lautke djaai. Oe vereniging me sait tjaalies, patjaas aadmie log raha, khaalie nau-djawaan Hiendoestanie log. Oman se sait tjaar, paatjgo lautke aail hai tab se. Aur oe vereniging djaroer paatj baries hai. Tabbo auro manai log na lautke aail hai. 'Djos' abbe hai, bakie oelog doesar rakam kaam kare hai, djaise nauta manaawe. Hamlog sotjiela kie rahoe.

Oesab na karle djon tjiedj hamlog mangat rahielie kare. Aur dhieere dhieere kaam karke oesab hia par lautke aai sakat. Aur djab oelog lautke aauga tab oelogke na tjaahie sotje ke kie Sarnaam me sab tjiedj aisan hai djaise Holland me. Oelogke tjaahie lautke aaike aapan des khaatien kaam kare ke. Djab saath kaam karab hoi sab koi khaatien kaamiel hoi.

Mevrouw A. vertelt:

Ik ging naar Nederland om er te blijven. Ik dacht: "Als het me daar goed bevalt breng ik de kinderen er ook heen." Ik heb vijf kinderen, vijf meisjes. Mijn man is nogal een moeilijk persoon. Hij drinkt altijd en verdient niet veel. Er is in elk huishouden wel wat. En een mens wil toch vooruit komen. Je wilt meer verdienen. En het is hier moeilijk om werk te vinden. Als je ziek bent, moet je hier aldoor bij Sociale Zaken de deur plat lopen. Er zijn hier ook doktoren die je niet meteen helpen als je een kaart voor min- of onvermogens hebt. Alleen als je meteen zelf betaalt, dan kijken ze je goed na. Neem nou mijn ene dochter. Haar neusamandelen waren te groot, maar de dokter wilde haar geen brief voor de specialist geven. Dat moest toch niet gebeuren. Als je zoiets ziet, word je boos en je zegt: "Vooruit, laten we hier weggaan."

Ik heb een jonger zusje. Haar man werkte ergens en kreeg z'n ontslag, hoewel hij er heel lang gewerkt had. Hij ging op zoek naar ander werk. Hij wilde echt graag weer aan de slag, maar hij vond niets. Tenslotte ging hij het in Paramaribo proberen. Hij vertelde me later dat hij nooit naar Nederland zou zijn gegaan als hij ergens driehonderd gulden per maand had kunnen verdienen. Maar nu zit hij wel in Nederland.

Als hij nu thuis komt, is z'n vrouw net aan het werk gegaan. En als die weer thuis komt, eet ze wat en gaat dan meteen naar bed. Zo gaan ze in de winter elke dag in het donker naar hun werk en komen in het donker weer thuis.

Toen ik in Nederland aankwam ontdekte ik dat alles er net zo uitzag als iedereen verteld had. Ik dacht bij mezelf: "Hier zal ik het best naar m'n zin hebben." Geweldig grote huizen heb je daar, allemaal uitstekend in de verf. Maar het

was toch niet zo mooi als ik eerst dacht. Je ziet er niet veel mensen lopen, je ziet voornamelijk huizen en auto's. Het is net of je alles op een foto ziet, maar het is geen werkelijkheid.

Zoals we hier wonen, hebben we een klein erf, een klein huis, maar het is allemaal van ons zelf. Waar ik ook ga of sta, hier voel ik me helemaal thuis en iedereen is hier als een bekende. Maar daarginds is het net of het niet echt is. Iedereen gaat z'n eigen gang, op straat kijkt men elkaar niet eens aan.

Toch zag ik wel hoe op een dag mijn zwager iemand iets vroeg en hoe die persoon heel vriendelijk zei: "Ja, deze straat moet u in." Als je daar iemand iets vraagt, wijzen ze je heel vriendelijk de weg.

Maar er zijn natuurlijk dingen die daar anders zijn dan hier. Ik voelde me er als een vogel in een gouden kooi. Een vogel die goed te eten krijgt en water en alles wat hij nodig heeft, maar die niet echt blij kan zijn. Als hij losgelaten zou worden zodat hij tussen de bomen in het bos zou kunnen vliegen, dan zou hij wel blij zijn. Zo voelde ik me in Nederland. Je hebt er bloemen, prachtige huizen, alles is er even mooi. Maar in die huizen zitten de mensen bij de telefoon om hun familie op te bellen, want velen zijn daar erg eenzaam. Ook heb ik gezien dat er ruzie tussen familieleden onderling voor kan komen. De een koopt iets en dan wordt de ander jaloers. De een zegt iets en de ander wordt er kwaad om. In Suriname heb ik een paar zusters en onder ons gaat het zo niet. Hier gaan we prettig met elkaar om. Maar in Nederland merkte ik op dat er veel mensen zijn die een hart van steen hebben. De een betekent niets voor de ander. Men denkt: "Ik heb geld, ik heb alles, ik ben rijk." Toch is dat eigenlijk niet zo. Je kunt niet weten of je morgen

niet ziek bent. Dan zal die zuster je helpen die eerst niets voor je betekende.

Maar al deze dingen moet men zich van te voren bedenken. Ik wil niet op die manier leven, het leven moet zin hebben.

Ik zag dat het in Nederland anders is. De mannen verdienen veel geld en de vrouwen ook. En de mannen brengen geld binnen en de vrouwen brengen geld binnen, maar de een is kwaad op de ander, gewoon jaloezers. Zo zijn ze daarginds.

Maar hier in Suriname is dat anders, beter. We gaan vriendelijker met elkaar om. Ik ben hier even bij jou komen zitten, jij loopt eens bij mij aan. Wij kunnen hier nog bij elkaar op bezoek komen. In Nederland kan dat niet. De mensen zijn daar van de morgen tot de avond aan het werk. In het donker, als ik nog sliep, gingen mijn zuster en zwager aan het werk.

Ze dragen mooie kleren en ze hebben keurige meubels in hun huis. Maar mijn zusje vertelde me ook dat ze niets gespaard hebben. Ze zei: "Nergens hebben we iets staan." Alles wordt op afbetaling gekocht. Iedereen steekt zich in de schuld en betaalt die dan in kleine beetjes af. Zo komt men nooit uit de schuld. Zo gauw men iets afbetaald heeft, koopt men weer iets anders op afbetaling, een t.v., een video of een filmprojector om thuis films te kunnen draaien. Maar hier in Suriname ga ik graag naar de bioscoop. Ik vind het veel leuker om daar zo met z'n allen te zitten en samen te lachen en te huilen om de film.

In Suriname kan iedereen op z'n erf groenten verbouwen of bloemen planten, net wat hij wil. Maar waar zou je daar een boom moeten planten? Op het balkon soms? De kinderen kunnen er niet met blote voeten in het zand spelen. Ze zitten veel in huis en vechten onderling.

Wat me opviel was dat de kinderen in Nederland geen manieren hebben. Ze gaan op een onvriende-

lijke manier met elkaar om, alsof ze elkaar haten. Een vriendin van me belde eens op naar haar zuster. Eén van de kinderen nam de telefoon aan. Hij luisterde even en zei toen: "Moet ik dat weten?" Die persoon vroeg opnieuw iets en hij antwoordde: "Moet ik soms alles weten?" Wat een onbeleefd antwoord! Die andere persoon wilde weten of ik al in Nederland was aangekomen. Maar de kinderen gedragen zich daar bijzonder ongemanierd. Ik zou wel eens willen weten hoe dat gaan moet als ze volwassen worden. Ze doen gewoon waar ze zin in hebben. Ze zijn hun ouders ongehoorzaam. Als hun ouders bijvoorbeeld zeggen: "Komen jullie eens even," dan gehoorzamen ze niet maar ze gaan weg. De ouders weten vaak niet eens waar hun kinderen heen gaan. Die zeggen hoogstens: "Ik ga naar m'n vrienden." Ze lopen wat rond, roken marihuana, je weet niet wat ze uitvoeren. En als je zegt: "Je moet dat niet doen," dan gaan ze naar buiten.

De vrouwen doen daar ook waar ze zin in hebben. Als hun man hun eens bestraft, gaan ze bij hem weg. Ze denken: "Al ga ik bij hem weg, geld krijg ik toch wel." Daarom moeten de mannen wel hun mond houden. Wat hun vrouwen ook doen, ze mogen er niets van zeggen, anders gaan ze er vandoor. Zo hoort het toch niet.

Als ik mijn kinderen naar Nederland zou brengen, dan zouden ze daar net zulke slechte vrienden en vriendinnen krijgen. En als ze daar zouden opgroeien, dan zouden ze al gauw gaan denken: "Moeder weet helemaal niets. Ik doe toch wat ik zelf wil."

Veel mensen in Suriname denken: "In Nederland krijg je veel geld, laten we erheen gaan. En de kinderen kunnen daar een goede opleiding krijgen." Er zijn inderdaad veel goede scholen in Nederland, voor allerlei kinderen. Maar dat wil nog niet zeggen dat alle kinderen er ook goed

hun best doen. Mijn tante heeft zeven dochters en ze wonen in Nederland. Er is er niet één bij die het op school goed doet. Maar m'n tante zegt: "Het geeft niet of ze wat bereiken of niet, ze vinden heus wel werk. En hier in Nederland krijg je toch geld, ook al werk je niet." Het is in Nederland inderdaad niet moeilijk om eenvoudig werk te vinden.

Al deze dingen heb ik gezien en gehoord toen ik in Nederland was en ik ben teruggekomen. Ik geloof dat ik het toch prettiger vind om in Suriname te wonen. Natuurlijk zijn hier wel een paar dingen die niet zo prettig zijn, maar een aantal andere dingen zijn hier juist weer beter. Hier kan ik van alles eten waar ik van houd. De groente is hier goedkoop. Groente waar je daar vier, vijf gulden voor betaalt, kost hier vijftig cent.

Daarginds werkt men de hele dag. Hier gaat iedereen vroeg aan het werk en is dan in de namiddag thuis. In Nederland gaan de mensen in de winter aan het werk als het nog donker is. En als ze naar huis gaan is het al weer donker. Ze verdienen er wel veel meer, maar ze hebben geen tijd om veel met dat geld te doen.

Er gaan steeds meer mensen naar Nederland die hier geen werk, geen huis en geen erf meer hebben. Die willen ook niet meer terug komen want ze hebben daar nu werk en hun kinderen zitten daar op school. En hun volwassen kinderen hebben er ook werk. Toch zijn er ook mensen die terug zouden willen komen, maar die zijn bang dat ze hier geen werk of geen huis zullen kunnen vinden. Sommigen hebben hun huis en alles verkocht voordat ze weggingen. Voor hen is het wel erg moeilijk om terug te komen. En er zijn er ook die zouden willen terugkomen, maar die zijn bang om te worden uitgelachen.

De kinderen wilden steeds naar Nederland. Ze willen altijd doen wat iedereen doet. Maar ze

weten immers nog niet wat goed is en wat niet. Sinds ik uit Nederland ben teruggekomen, praten mijn kinderen niet meer over weggaan. Ze wilden eerst erg graag naar Nederland en ze wilden allemaal met een bakra trouwen. Maar ze gaan nu niet. Ik heb tegen hen gezegd: "Het is beter dat jullie hier aan het werk gaan, hoewel je minder verdient. Jullie zullen genoeg kleren hebben om aan te trekken, je zult overal heen kunnen gaan om bekenden op te zoeken. Dat is heus veel beter." En mijn kinderen hebben mijn woorden ter harte genomen.

Meneer M. vertelt:

Ik ben naar Nederland geweest. Ik had gehoord dat het de mensen in Nederland erg goed gaat. Ze krijgen geld en er zijn allerlei sociale voorzieningen. Ik wilde allang naar Nederland. Mijn moeder woonde er ook. Ze zei tegen me: "Kom ook hierheen."

Op een dag heb ik haar opgebeld. Ik zei: "Ma, ik heb het geld er niet voor. Twee van mijn broers zijn ook al daar, maar ik heb geen geld om naar Nederland te komen. Toch wil ik er graag heen. Jullie hebben een heleboel geld. Ik dacht zo bij mezelf, jullie nemen het er goed van." Toen hebben ze moeite voor me gedaan en m'n passage geboekt. Ineens was er voor me geboekt. En er kwam een passagebiljet. Ze hadden me ver-rast! Zo ging ik dus weg.

Toen ik in Nederland aankwam vond ik de eerste paar dagen alles erg mooi. De dag na aankomst ging ik aan het werk. Ik had er onmiddellijk werk gevonden, bij Menken Landbouw. Toen ik uit het vliegtuig was gestapt, hebben mijn broers me mee naar huis genomen, in de Pretoriastraat in Den Haag. Onderweg hebben ze me aan werk geholpen, daarna namen ze me mee naar huis. De volgende dag gingen we naar een kantoor en de man die daar het werk regelde nam me aan als

werknemer.

Daar verdiende ik veel geld, een heleboel geld! Ik werkte vijf dagen per week zoals iedereen in Nederland. Ik verdiende fl. 67,50 per dag. Maar dat geld was nog niet genoeg. Met de overuren erbij geteld werd het ongeveer honderd gulden per dag.

Twee en een halve maand heb ik zo gewerkt. Het was een melkfabriek waar ik werkte. Als de in karton verpakte melk op de lopende band langs kwam, pakte ik die melkkartonnen en zette ze in grote kartonnen dozen. Zeven uur per dag stond ik daar. Tussendoor hadden we schafttijd, 's morgens een half uur en 's middags nog eens een half uur. En als er 's middags overgewerkt moest worden, dan deden we dat.

Als ik dan de bus vanuit Wassenaar miste, en als ik op de andere bus stond te wachten, duurde dat altijd erg lang. Ik stond te springen vanwege de kou en de wind. Mijn moeder had me gezegd: "Als je het koud krijgt, moet je niet stil blijven staan. Het weer kan in Nederland ineens omslaan." Dus stond ik te springen om in beweging te blijven en geen kramp te krijgen. Er is iets mis met m'n hoofd. Sinds 1969, toen ik in Suriname een hersenschudding heb opgelopen, heb ik er last van. Ik ontdekte dat ik me in Nederland beter voelde, ik had er geen last van hoofdpijn meer.

Het gedrag van de mensen daar en de manier waarop de Hindoestanen zich daar gedragen is helemaal niet goed. Hun gedrag is allesbehalve goed. De mensen hebben er geen respect voor elkaar, ze gaan niet als broers met elkaar om. Mijn familie, zoals m'n oom en m'n zwager, gingen ook niet als familie met elkaar om. Iedereen moet alles zelf maar uitzoeken.

Ik ging met de tram naar m'n werk. Om vijf uur stond ik op. Ik zette thee voor mezelf en maakte brood klaar. Dat at ik vlug op, ik nam ook

brood mee en ging naar m'n werk. Ik nam de tram, lijn 12, tot het Centraal station. Daar nam ik dan bus 92 en dan was ik om tien voor zeven in Wassenaar.

Het beviel me helemaal niet in Nederland. Het is er zo koud! Ik kreeg neusbloedingen en ook uit m'n mond en oren kwam bloed. Ik ging ermee naar de dokter en die zei: "Longontsteking." Door die longontsteking moest ik ook overgeven, hoesten en overgeven. Ik voelde me ellendig. Ik ben geen dag gelukkig geweest in Nederland. Ik verdiende er wel veel, maar gelukkig was ik er niet.

Zo prettig als ik me hier in Suriname voel, heb ik me daar nooit gevoeld. Suriname is het fijnste land van de wereld. Men respecteert elkaar hier. Als hier iemand ergens aanklopt om een glas water of een bord eten, dan vraagt men meteen: "Eet je mee?" Alles is hier prettiger. Als je groenten wilt planten, wel, dan plant je groenten. Ik heb maar een klein erf, maar ik plant hier en daar een peperstruik en tomaten ernaast. Je kunt hier vanalles doen. Maar daarginds in de kou kan je niets doen. Suriname is mijn lievelingsland. En wat wil ik dan nog meer?

Ik ben maar om één reden naar Suriname teruggekomen. Toen ik mijn terugreis boekte, betaalde ik fl. 1980.- voor een extra vlucht. En drie of vier dagen later was ik weer terug in Suriname, zo snel ging het. Ik kon het niet langer uithouden in Nederland. Ik had ook geen zin om meer van Nederland te zien. Ik zei: "Nee, ik ga naar m'n eigen land, anders ga ik dood." In huis kon ik daar bijna niet ademhalen. Als ik naar buiten ging, ademde ik wat makkelijker, maar daar was het zo koud en dat was dan ook weer een probleem.

Je moet er wel een heleboel kleren dragen, dikke kleren, wel vier of vijf over elkaar. En dan

had ik het nog koud. Je moet soms in de giet-regen naar je werk. Ik heb daar heel wat moeten meemaken.

En toch zijn er nog Hindoestanen die zenuwachtig zitten te denken over naar Nederland gaan. Vandaag nog kwam ik langs het visumkantoor, de Nederlandse ambassade bedoel ik. Een drukte daar, een drukte! Je zag er alleen maar Hindoestanen. Iedereen wilde vreselijk graag naar Nederland. En waarom? Ik heb de auto stilgezet en luid geroepen om ze terecht te wijzen. Ik riep: "Wat gaan jullie in Nederland doen? Ga er toch niet heen!" Iedereen keek naar me, ze zeiden: "Wat zegt die man?"

Suriname is het land waar ik van houd. Er is maar één ding nodig: er moet gewerkt worden. Waar je ook bent in de wereld, je moet werken. Werk voor je land. Waar je ook heengaat, je moet werken. Dan heb je ook te eten. Wie niet werkt, zal ook niet eten.

Toen ik in Suriname terug was, vond ik meteen weer werk. Maar m'n hoofd is niet in orde, daarom kan ik niet in de zon werken. Ik heb immers die hersenschudding gehad toen ik nog op lijn 9 reed. Ik heb toen lang in het ziekenhuis gelegen. En ik heb acht kinderen. Voor m'n kinderen moet ik toch werken. Al is het maar halve dagen, ik moet werken. Of hele dagen, het moet gebeuren. Zwaar werk kan ik niet doen want dan word ik duizelig. M'n hoofd is helemaal niet in orde. Ik heb om steun verzocht bij Sociale Zaken maar die geven me niets.

Bij terugkomst heb ik mijn kinderen verteld wat voor land Nederland is, hoe koud het er is en in welke moeilijkheden hun vader geraakt was, alles heb ik verteld. Toen waren ze erg blij dat ik teruggekomen ben. Ze zeiden: "Hier hebben we de vrijheid. We zijn hier immers onafhankelijk geworden."

Vanuit Nederland had ik tegen mijn vrouw door de telefoon gezegd: "Je moet niets meer verkopen. Ik heb ontdekt dat het helemaal niet zo fijn is in Nederland." Mijn vrouw had namelijk al enkele dingen verkocht. Ik zei tegen haar: "Breng het geld zo gauw mogelijk weer terug. Verkoop niets meer. Ik kom weer terug naar Suriname."

Mijn vrouw en kinderen waren erg blij dat ik weer terug naar Suriname kwam. Ze zeiden "We hebben de vrijheid hier." Ze willen nu niet meer naar Nederland om daar als in een gevangenis te leven.

Een negenjarig kind vertelt in Nederland op de band:

Dag oom, dag tante. Hoe gaat het met uw werk, oom? Is het fijn werk? Moet u werken, of niet? Achttien augustus ga ik weer naar school, komende maandag. Dan gaan we daar weer spelen. En daarna gaan we weer naar huis. Ik ben overgegaan naar de derde klas. Sjarien zit in de tweede en ik in de derde.

Hoe is het met jullie en met de kinderen? Dag Nausad en Saijad en Haaroen. Gaan jullie ook naar school? En zijn jullie overgegaan? Jullie moeten voor mij ook eens een cassette bandje maken, dan kunnen jullie me vanalles vertellen, oké?

Jullie zijn zeker wel groot en dik geworden hè? Hoe is het nu in Suriname? Wij zijn hier al weer een jaar. En als het weer winter wordt dan gaan we met onze vriendjes in de sneeuw spelen. Hoe is het met de baby, met Saida? Ze is zeker wel groot geworden? We zouden haar zo graag eens even zien! Doe de groeten aan Saida's ouders. Dag tante, dag oom, dag!

De heer en mevrouw G. vertellen:

Het begon ongeveer in januari. Van die tijd af wisten we dat we naar Nederland zouden gaan. In augustus trouwden we. In januari hadden we al afgesproken dat we daarna meteen naar Nederland zouden gaan om te studeren. We gingen naar Utrecht. We hadden ook naar Den Haag kunnen gaan, maar Utrecht leek ons beter omdat een broer van mijn vrouw daar woont. Het eerste jaar woonden we bij hen in.

We waren nog nooit in Nederland geweest. Hoe stelden we ons Nederland voor? Overal sneeuw! Er deed zich één probleem voor: het eten. Maar we maakten ons daarover vantevoren geen zorgen. We zouden wel zien hoe het liep. Het belangrijkste was onze studie: studeren en dan weer terug. Andere dingen hielden ons niet zo bezig, we gingen om te studeren.

Eén van de dingen die in Nederland zo heel anders zijn, is dat je er zoveel kleren moet dragen. In Suriname kan je alleen in een jurk rondlopen, maar daar draag je een jurk, kousen, dichte schoenen en een wintermantel. Dat voelt heel anders, ik hield er niet van. Zelfs in de zomer was het er meestal koud. En hoewel de zon scheen, moest je toch een zomermantel aan en een sjaal om. Ook in de zomer droegen we nog veel kleren. Ik vond er niets aan.

In het begin zagen de huizen er wat vreemd uit, vonden we. De huizen in de stad zijn daar zo anders. Hier zijn we gewend dat je zomaar de deur open kan zetten en naar buiten lopen. Daarginds kan je alleen maar vanuit het raam naar beneden kijken. Er zijn daar ook veel flatgebouwen om in te wonen, die heb je in Suriname niet. Een flatgebouw is een groot gebouw waarin kleinere 'huizen' zijn. Er wonen daar veel mensen bijelkaar. Het kan zijn dat er zo'n honderdvijftig gezinnen in een flatgebouw wonen,

dat zijn ongeveer zeshonderd mensen. De meeste mensen zijn daar zo wit! We zagen ook dat de buschauffeurs daar colbertjasjes dragen. We dachten: "Wat is dat? Hoe kan dat?" Maar iedereen gaat daar zo gekleed. Hier dragen alleen hooggeplaatste personen zoiets, mensen die hoge posten bekleden, of die net uit Nederland komen. Maar in Nederland draagt iedereen een colbertkostuum, dat moet wel vanwege de kou. Hier zouden die kleren veel te warm zijn.

In het begin vonden we het Nederlands wat moeilijk te verstaan. We begrepen het niet goed. Maar het wende wel gauw. Ze zeiden dat wij met een aksent spraken, maar wij vonden dat zij juist met een aksent spraken! Als ze vlug spraken konden wij het niet volgen. Daarom spraken wij ook niet gemakkelijk anderen aan. Toch wende dat ook weer gauw. We moesten eerst luisteren naar wat ze zeiden en dan zeiden we het na. Dit beïnvloedde wel onze persoonlijkheid. Het maakte dat we minder open waren voor anderen.

In Suriname wordt het Nederlands anders gesproken dan in Nederland. Daarom verstaan we elkaar niet altijd. Als je tegen de mensen daar praat, kijken ze je soms vreemd aan omdat zij niet alles begrijpen wat je zegt. En als je dan leert begrijpen wat zij zeggen, dan ga je zelf ook zo praten. Als wij coca cola willen drinken, dan praten wij over 'soft', maar zij zeggen 'fris'. Als ze je vragen: "Wil je wat fris hebben?", dan begrijp je in het begin niet wat ze bedoelen. Zo zeggen we in Suriname bijvoorbeeld 'sherry' en dan bedoelen we die rode soft. Maar als ze in Nederland vragen: "Wil je wat sherry drinken?", dan praten ze over iets anders, ze bedoelen een soort wijn. Zo zeggen wij bijvoorbeeld 'stroop' en in Nederland zeggen ze 'limonade'. In Nederland is stroop zoiets als appelstroop of rietsuikerstroop die je op pannekoekeken doet of op brood smeert. Zo zijn er nog

meer woorden die wij daarginds niet direkt begrepen.

In Nederland speelt het leven zich in huis af maar in Suriname doen we meer dingen buiten. Het is hier warm, daarom gaat iedereen naar bui-buiten. Maar daarginds is het koud, dus blijft men zoveel mogelijk binnen. 's Avonds doen ze de gordijnen dicht en zitten in huis. Maar hier in Suriname houden we alles open, anders is het te warm.

Het gebeurt daar ook wel dat je de hele week je burens niet ziet. En als ze je al zien, dan zeggen ze alleen: "Dag!", meer niet. Maar hier, als je even tijd hebt, dan maak je een praatje. Het kan daar voorkomen dat je twee jaar naast elkaar woont zonder elkaar te spreken. Je kijkt, en je kijkt nog eens, maar je groet elkaar niet. Je komt tegelijk in de hal van het flatgebouw, je stapt in dezelfde lift en iedereen kijkt alsof hij met de ander niets te maken heeft.

Maar hier in Suriname kan ik bij iemand aanlopen zonder dat ik tevoren gezegd heb dat ik komen zou. Ik kan komen en als hij thuis is ontvangt hij me vriendelijk. Maar daarginds kan je niet bij iemand op bezoek komen zonder dat je je komst hebt aangekondigd. Zelfs als het om Surinamers gaat moet je een afspraak maken voordat je hen komt bezoeken. Als je van tevoren niets zegt en ze zijn niet thuis, of ook als ze wel thuis zijn, dan zeggen ze: "Kijk eens, je hebt niet gezegd dat je komen zou, ik heb nu echt geen tijd, hoor!"

De mensen die pas uit Suriname komen denken dat je daar, net als hier, om twaalf uur of om één uur kan blijven eten en een beetje kan blijven zitten. Als ze daar pas zijn aangekomen, dan gaan ze een persoon in de straat of in de buurt opzoeken, maar dan merken ze dat die persoon niet zo vriendelijk is. Dan zeggen ze: "Kijk nu, nu zijn we in Nederland en kijk wat er gebeurt!"

Maar als ze er een jaar zijn, dan doen ze zelf net zo. Dan werken ze de hele dag, net als iedereen, en 's avonds hebben ze geen tijd om hier en daar op bezoek te gaan. Dan werken ze maar vijf dagen in de week, 's zaterdags en 's zondags gaan ze hun familie opzoeken. Als hun familie in dezelfde stad woont, dan kan het zijn dat ze er 's avonds op bezoek gaan, maar als ze verder weg wonen dan kunnen ze elkaar door de week niet bezoeken.

Wij hadden geen problemen met eten in Nederland. We woonden in bij mensen die al een paar maanden eerder in Nederland waren aangekomen. Daarom kookten zij meteen voor ons. Zo leerden we snel hoe we moesten koken. We aten anders dan de Hollanders. Er waren enkele dingen die we niet aten, die kochten we dan ook niet.

Maar wat we wel aten, dat kochten we en maakten het op de Surinaamse manier klaar. Op die manier waren er geen problemen. De wortelen die je daar hebt, kookten we als pampoens. En andijvie maakten we als bita wiri of amsoi klaar. We fruitten de groenten licht aan. Wat we ook maar kochten, kool of andijvie of postelein of spinazie, we fruitten het even aan voor we het gaar kookten. Zo aten we echt lekker.

Maar er zijn veel Surinamers die naar Nederland gaan en dan dezelfde groenten willen eten als ze hier gewend zijn. Ze beseffen niet hoe duur de Surinaamse groente daar is. Enkele jaren geleden kostten die groenten in Nederland een gulden per ons. Als je met z'n vijven bent, heb je twee kilo groente nodig. En hoewel ze er zoveel voor moesten betalen, kochten de mensen toch Surinaamse groenten. Het gevolg is dat ze maar heel weinig groente eten en dat is niet goed. En als je daar in de zomer andijvie koopt, kost die maar vijftig cent per kilo. En een kilo is genoeg voor vier personen. Wij aten alleen wat goedkoop was. Zo aten we tomaten als

ze goedkoop waren in de zomer. Als ze twee of drie gulden per kilo waren, dan kochten we ze. Maar als ze in december vijf gulden per pond kostten, dan kochten we ze niet. Zo konden we ook masala krijgen en paprika. In de zomer kostte die drie gulden per kilo. Dan kochten we een kilo en we aten ze elke dag. Maar in de winter kostten ze een gulden per stuk en dan kochten we ze nooit. Zo aten we en we hadden er geen problemen mee. Er waren daar een paar groenten die we niet kenden. We probeerden ze dan eens en als ze ons goed bevielen, kochten we die groenten vaker. Zo aten we ook witlof en koolraap en zo wonden we eraan. We zagen wel dat er in Nederland meer variatie in de groenten is. Als je alle groenten eet, dan kan je er elke dag iets anders eten.

Er waren enkele winkels waar we Surinaamse groenten konden kopen. Wekelijks werden de groenten aangevoerd, maar ze waren niet zo mooi door het vervoer. Een beetje uitgedroogd, een beetje bruinig. Toch waren er veel mensen die die groenten kochten. Nu worden er nog veel meer Surinaamse groenten verkocht in Nederland. En de prijs is niet omlaag gegaan: 80 cent per bosje of 60 cent per ons. Hoewel ze steeds duurder worden, kopen velen deze groenten toch. Iedereen koopt voor vijf, zes gulden kouseband. Als je al voor zes gulden groente gekocht hebt en je hebt verder nog niets, hoeveel moet je dan wel niet aan voedsel uitgeven?

Wat we erg lekker vonden en hier niet kunnen kopen, is patat. Maar in Suriname kunnen we weer andere dingen kopen. Hier kunnen we pitjel kopen en allerlei andere gerechten, maar dat is daar niet zo gemakkelijk. Zoals we daar patat aten, zo eten we hier pitjel en telo. Voor ons was het eten in Nederland geen probleem, maar sommige Surinamers, die minder ontwikkeld zijn, willen niet eten wat ze niet kennen. Voor hen

is het eten een probleem. En je weet dat dit de mensen zijn die in Suriname ook al niet veel groente eten. Als ze bijvoorbeeld alleen maar rijst en vlees hebben, dan vinden ze al dat ze goed gegeten hebben. Maar ze vergeten dat het noodzakelijk is om groente te eten.

Er was één ding waar we erg van hielden en dat was winkelen. Als je geld hebt, kun je er van alles kopen. In Suriname zijn niet zulke grote winkels. Als je naar Nederland gaat zal je zien dat naar welke winkel je ook maar gaat, elke winkel verkoopt weer iets anders. Echt! Kranten kun je er krijgen, tijdschriften, boeken. Wat betreft lektuur is het in Nederland wel beter dan hier. Er zijn ook heel goede programma's op de t.v. Hier zijn alleen maar films, veel Amerikaanse films. Ze vertonen daar ook wel films, maar ook een heleboel andere goede programma's, zoals aktualiteiten rubriek, wat er zoal gebeurt,, zulke programma's zijn er veel. Ze besteden daar veel geld aan de t.v. programma's. Je kunt er heel veel van leren. En dan kun je weer boeken lezen over hetgeen je op de t.v. ziet. Maar de t.v. hier is nog niet zo ver. Als je hier op een dag vier kranten koopt, dan is wat je er in leest de gulden niet waard die je eraan uitgeeft. Dat is daar anders. De kranten zijn er ook dikker.

We waren naar Nederland gegaan om te studeren, maar er was in die tijd een studentenstop. Daarom was het moeilijk voor mij om te beginnen. Alle kursussen en opleidingen waren al vol en wij hadden ons niet van te voren kunnen opgeven. Toen kwam de persoon met wie ik al eerder contact gehad had erachter hoe de regels waren, en we moesten alleen maar blijven wachten om ingeloot te worden.

De lessen begonnen en het eerste jaar was moeilijk. In Suriname hadden we ook wel gestudeerd, maar we waren gewend om een heleboel uit het

hoofd te leren zonder alles goed te begrijpen. Maar daarginds moesten we werkelijk alles begrijpen en niet alleen in ons hoofd stampen. We moesten daar ook wel eens in andere talen studeren zoals Duits en Engels. Dat was eerst wel erg moeilijk. Het Surinaamse onderwijssysteem is van dien aard dat als de juffrouw iets opgeeft om te leren, dan wil ze dat de kinderen het uit het hoofd kennen. Maar niet alle juffrouwen vragen of de kinderen het ook begrijpen. Het kan gebeuren dat sommige juffrouwen of meesters niet zo ontwikkeld zijn dat ze in de klas kunnen uitleggen wat er in de krant staat. Maar in Nederland leren ze je om zelf iets te begrijpen. Ze leren je daar om je duidelijk uit te drukken zodat je goed kunt formuleren wat je zeggen wilt. In Suriname is dat niet zo. Er zijn veel kinderen hier die alles moeten leren in een taal die ze niet goed beheersen. Daarom leren ze hun lessen uit het hoofd zonder ze te begrijpen. Zo raken ze er ook aan gewend om iets te lezen zonder er aandacht aan te besteden.

Zes jaar zijn we in Nederland gebleven, toen zat onze studie erop. Mijn vrouw had het eerste jaar niet kunnen studeren. Zes jaar later, toen ze haar akte M.O. A Nederlands had en bezig was voor M.O. B, vonden we dat ze dat ook in Suriname kon afmaken. Daarom kwamen we zo vlug mogelijk weer naar Suriname terug toen mijn studie afgerond was.

We waren niet naar Nederland gegaan om er te blijven maar alleen om er te studeren. Daarom kwamen we nu terug. Suriname is toch ons eigen land, waar we geboren zijn. We houden van dit land. Suriname is onafhankelijk geworden. Iedereen is naar Nederland gevlucht maar wij zijn juist teruggekomen. Het is beter om hier te wonen, hoewel we daar meer zouden verdienen. Maar

als je hier een goede baan hebt, dan is het leven hier beter dan in Nederland. Er is hier meer ruimte. En het is hier lekker warm. Toen we net weg waren, hoorden we dat er een hele strenge winter was in Nederland. Dat was in 1977-'78. Gedurende drie maanden was het daar verschrikkelijk koud. Wij dachten: "Gelukkig zijn wij weer hier, het is daar vreselijk koud!"

Daarginds zaten de kinderen de hele dag binnen, alleen 's zomers konden ze naar buiten. En dan nog, als ze ergens even stonden te wachten, hadden ze het nog koud, of ze nu een jas aan hadden of niet. Hier kunnen de kinderen veel leuker spelen. Onze kinderen waren nog maar klein en gingen nog niet naar de lagere school. Daarom konden we ook meteen terugkomen. Als de kinderen wat ouder geweest waren, waren we misschien nog een paar jaar gebleven. En als we daar hadden gewerkt en pensioenpremie hadden gestort, dan hadden we ook nog even moeten wachten met terugkomen. De mensen die daar de pensioengerechtigde leeftijd hebben, moeten er wel blijven.

Onze familie woont hier in Suriname. En we willen ook werken om ons land vooruit te helpen. Maar we zijn nog maar pas begonnen en er zullen nog vele jaren volgen waarin we iets voor dit land kunnen doen. We werken hier pas twee jaar, we kunnen echt niet zeggen dat er hier niets voor ons te doen is.

Toen we terugkwamen hadden we al een baan. Maar de sollicitatieprocedure vanuit Nederland duurde wel erg lang. We moesten ervoor naar de Surinaamse Ambassade en het was niet makkelijk om de baan te krijgen die ik nu heb. Ik wilde eigenlijk geen baan als leraar. Research werk ligt me beter. Maar ik heb die baan toch maar genomen en nu ben ik dus leraar. Mijn vrouw houdt juist wel van het werk op school.

We wisten dus al dat we een baan hadden in Suriname voordat we terugkwamen. We hadden in Nederland al bericht ontvangen dat we komen konden.

Toen wij naar Nederland gingen waren daar nog niet zoveel Surinamers. Maar terwijl we er waren, kwamen ze in grote getalen, vooral voor de onafhankelijkheid. Toen zag je, waar je ook maar liep, nieuwe gezichten uit Suriname. En iedereen daar weet dat mensen met zwart haar en een bruine huidskleur meestal uit Suriname komen.

's Zaterdags en 's zondags gaat iedereen elkaar opzoeken. En op de markt kom je elkaar ook weer tegen. Als je naar de markt gaat dan zie je altijd wie er pas uit Suriname gekomen zijn. Wij hadden ook nogal wat familie in Nederland. We belden elkaar dikwijls op om zomaar wat te praten. Wij hebben ons dus nooit echt eenzaam gevoeld in Nederland, we hadden er veel Surinaamse kennissen.

Maar onze vrienden zijn niet teruggekomen. Misschien een of twee, maar meer niet. Eén was een jaar voor ons teruggegaan, maar toen hij drie jaar in Suriname gewoond had, ging hij weer weg. En zo is er dus eigenlijk niemand teruggekomen. Er is pas nog een jongen teruggekomen, maar hij blijft hier niet. Als ze al terugkomen, dan blijven ze niet. Ze willen hier alles precies zo hebben als daarginds. Ze willen hier net zoveel verdienen als daar, ze willen kleuren t.v. en ze willen dat de bakker en de postbode en alles aan de deur komt, net als in Nederland. En ze willen een heleboel geld! Maar dat kan nu eenmaal niet. Voorzover wij weten komen er niet veel Surinamers terug. De meesten denken dat alles goed gaat zolang ze maar geld hebben.

Kijk, we hadden een vereniging daar, die heette 'Djos'. 'Djos' betekent 'bemoediging'. Daar

kwamen veel Hindoestaanse jongeren bijeen die weer terug wilden naar Suriname. Er waren zo'n veertig, vijftig leden, uitsluitend Hindoestanen. Tot dusver zijn er misschien vier of vijf van al die mensen teruggekomen. En die vereniging bestaat zeker al vijf jaar, maar meer zijn er nog niet teruggekomen. 'Djos' bestaat nog steeds, maar ze zijn nu op een andere toer, ze geven feesten enzo. Laat ze blijven. Zij hebben niet gedaan wat ze van plan waren. Ze hadden zo langzamerhand toch wel weer terug kunnen komen. En als ze terugkomen, moeten ze vooral niet denken dat hier in Suriname alles net zo gaat als in Nederland. Ze moeten terugkomen om voor hun land te werken. Als wij met z'n allen aan de opbouw van het land werken, hebben we er ook allemaal profijt van.

Bij de foto's:

- 1 In Suriname heeft iedereen een erf waar hij groenten of bloemen kan planten.
- 1^a Maar waar moet je daarginds een boom planten? Op het balkon soms?
- 2 De kinderen kunnen daar niet met blote voeten in het zand spelen.
- 2^a De kinderen zitten er in huis en maken ruzie.
- 3 Ik heb opgemerkt dat in Nederland de kinderen geen manieren hebben.
- 3^a Als ik mijn kinderen mee naar Nederland zou nemen....
- 4 Er zijn werkelijk veel goede scholen in Nederland.
- 4^a Een Surinaamse school.
- 5 Iedereen gaat hier vroeg aan het werk en is dan 's middags thuis.
- 5^a Maar in Nederland gaan ze aan het werk als het nog donker is en als ze naar huis gaan is het alweer donker.
- 6 We moesten daar veel kleren dragen.
- 6^a In Suriname draag je maar weinig kleren.
- 7 Ik zag dat in Nederland de buschauffeurs een colbert jasje droegen.
- 7^a Maar dat zou hier veel te warm zijn.
- 8 Wat we erg lekker vonden en hier niet kunnen kopen is patat.
- 8^a Maar in Suriname kunnen we weer andere dingen kopen.